

Mag. Franci
Vidic,
Gea College,
Visoka šola za
podjetništvo

PODJETNIŠKO IZOBRAŽEVANJE

*Za večji zamah podjetniškega gibanja
potrebujemo več izobraževanja*

POVZETEK

Avtor se v prispevku analitično loteva stanja podjetništva na Slovenskem in podjetniškega izobraževanja. Ugotavlja, da med podjetniki prevladujejo taki, ki imajo več kot srednješolsko izobrazbo, takoj za njimi pa so tisti s srednješolsko izobrazbo. Tisti, ki se izobražujejo, to počnejo zaradi pridobitve novega znanja, izboljšanja poslovanja, oziroma želijo postati uspešni podjetniki. Še vedno pa jih je več kot polovica prepričanih, da ne potrebujejo novega znanja. Avtor je na temelju raziskovalnih podatkov prišel do sklepa, da je podjetnike potrebno sistemsko motivirati za vseživljenjsko izobraževanje in dati podjetniškemu gibanju nov zagon.

Ključne besede: podjetništvo, podjetnik, vseživljenjsko izobraževanje, podjetniško izobraževanje

Izobraževanje, usposabljanje in zaposljivost posameznikov so bili marca 2000 v Lizboni opredeljeni kot ključni instrumenti povezovanja ekonomske in socialne politike s strateškim ciljem, da naj Evropa postane svetovna dinamična sila, ki sloni na ekonomiji znanja. Podjetništvo je ključ razvoja ekonomije. Velika večina novih delovnih mest je v malih podjetjih, ki jih kreirajo podjetniško usmerjeni posamezniki, in ta podjetja povečujejo obseg poslovanja. Za podjetništvo se ljudje odločajo zaradi izkoriščanja priložnosti, kreativne svobode ali večje neodvisnosti pri oblikovanju svoje kariere. Kot rezultat izkušenj podjetnikov, ekonomistov in izobraževalcev avtor verjame, da bo oblikovanje podjetniške kulture maksimiralo osebno in kolektivno socialno uspešnost na lokalnem in globalnem področju. Zato je pomembno, da tako mlade kot tudi odrasle pripravimo na uspešno pod-

jetniško kariero in jih navdušimo za vseživljenjsko učenje.

PODJETNIK

Obstaja veliko definicij, ki skušajo opredeliti podjetnika, običajno so vezane na osebo, ki vodi proces oblikovanja novega posla oziroma ustanavljanja novih podjetij. Podjetnika so v ekonomski teoriji različno utemeljili: podjetnik prevzema riziko, da bi ustvaril dobiček (Richard Camilton); podjetnik je usklajevalec virov (Jean Baptiste Say); podjetnik je lastnik/poslovodja, ki ustvarja neravnovesje in ustvarja nove produkte – inovator (Joseph A. Schumpeter); podjetnik obvladuje negotovost (Frank Knight); podjetnik je gonilna sila celotnega tržnega sistema (Ludwig von Mises); podjetnik je presojevalec in ravnovesni agent (Israel Kirzner); podjetnik sprejema tehtane

Po podatkih Galupovega inštituta so glavni vzroki za vstop v podjetništvo biti sam svoj šef (41 %), zaslužiti veliko denarja (21 %), uporabiti lastno znanje in sposobnosti (8 %), podjetništvo kot izziv (7 %), pomagati skupnosti/ustvarjati nova delovna mesta (7 %), narediti nekaj za družino (5 %), drugo (5 %), vzroka ne vedo 4 odstotki vprašanih (Entrepreneurship education organization, 2004).

odločitve o usklajevanju redkih proizvodnih virov (Mark Carlson); podjetnik povezuje različne trge, opravlja tržne korake, kombinira, kompletira, transformira vire (Harvey Leibenstein); podjetništvo pomeni sposobnost spopadanja z ravnovesjem in številnimi drugimi izzivi (Theodore Schultz) (povzeto po Barreto, 1989; Žižek, 2000).

Med 51.000 posamezniki v Sloveniji, ki so bili v letu 2003 na začetku svoje podjetniške kariere, se jih je tri četrtine podjetništva lotilo zaradi priložnosti in ena četrtina, ker niso imeli druge, boljše možnosti (Rebernik idr., 2004).

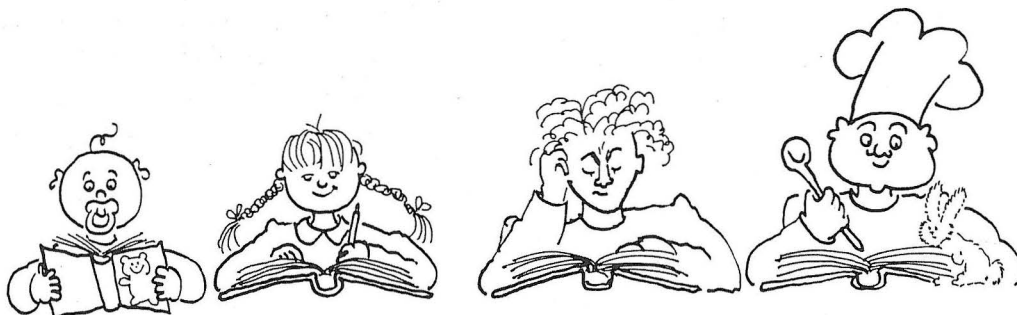
PODJETNIŠKO GIBANJE

Podjetniško gibanje imenuje Timmons (1999) kar *tiho revolucijo* (silent revolution) in verjame, da bo vpliv podjetništva na 21. stoletje večji kot vpliv industrijske revolucije na do-

gajanje v 19. in 20. stoletju. Podjetniki ustvarjajo nove tehnologije, nove proizvode in storitve, s tem nastajajo nove industrijske panoge, ustvarjajo novo vrednost in nova delovna mesta. Podjetniška generacija nadomešča kapitalizem gigantskih korporacij v procesu 'kreativne destrukcije' (Schumpeter, 1934). Po podjetniški aktivnosti se je Slovenija v letu 2003 uvrstila v zadnjo tretjino preučevanih držav. Indeks podjetniške aktivnosti se je zmanjšal, saj se je lani vzpostavitev novih podjetij lotilo 4,05 odstotka odraslega prebivalstva – za dobro desetino manj kot leto poprej. Sicer pa je podjetniška aktivnost lani v primerjavi z letom 2002 v povprečju upadla v osmih evropskih državah (v Franciji in Italiji se je skoraj prepolovila), okrepila pa se je v Belgiji, Franciji in na Finskem (Rebernik idr., 2004).

Od 58.000 podjetnikov smo jih dve tretjini identificirali kot nastajajoče podjetnike in eno tretjino kot nova delujoča podjetja, mlajša od treh let in pol. Takšno razmerje je izrazito neugodno. Mala podjetja so pomembna in podjetniki, ki so na začetku svoje poti, so zelo ranljivi. Zaskrbljujoča je nizka stopnja preživetja novoustanovljenih podjetij. Od 2,69 nastajajočih podjetij v Sloveniji v povprečju preživi eno podjetje (Rebernik idr., 2004).

Za razmah podjetniškega gibanja je treba povečati raven podjetniškega znanja.

Med področji, ki za razvoj podjetništva v Sloveniji terjajo aktivne posege, je potrebno posebej izpostaviti povečanje ravni podjetniških znanj in veščin, ustvarjanje pozitivnega odnosa do podjetništva, razvijanje dostopa do finančnih sredstev, razvoj ženskega podjetništva, nadaljnji razvoj podjetniške aktivnosti in programov ter prenos izsledkov raziskav in razvoja.

VSEŽIVLJENJSKO IZOBRAŽEVANJE

Vsakdo je lahko podjetnik v vseh fazah svojega življenja. Podjetniško izobraževanje je stalen proces vseživljenjskega izobraževanja. Vseživljenjsko izobraževanje je vedno

pomembnejše ne le z vidika pridobivanja znanja, temveč je neposredno povezano z zaposlovanjem, ekonomsko rastjo in socialno neodvisnostjo.

Vseživljenjsko izobraževanje vključuje vse učinkovite metode učenja, tako formalne kot neformalne, ki pomagajo pri izboljšanju znanja, sposobnosti in kompetenc (European Commission, Statistical Office of the European Communities, 2001).

Za podjetnika je pomembno dožemanje poslovnih priložnosti in zaupanje vase. Za ljudi, ki so prepričani, da se bodo na območju, kjer živijo, v naslednjih šestih mesecih pojavile

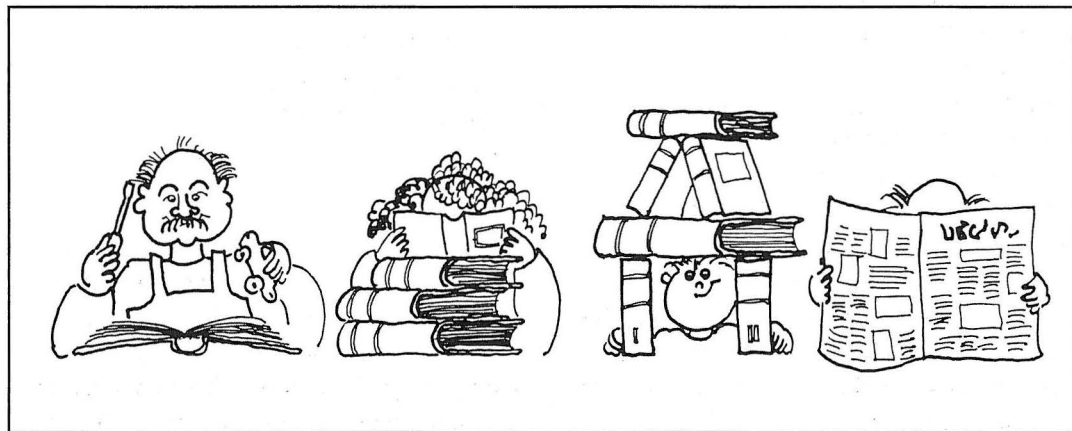
dobre priložnosti za nove poslovne dejavnosti, je skoraj dvakrat bolj verjetno, da bodo podjetniki, kot pa če mislijo, da takih priložnosti ni. Med tistimi, ki so prepričani v svoje znanje, izkušnje in veščine, je več kot osemkrat več podjetnikov, kot med tistimi, ki tega znanja nimajo.

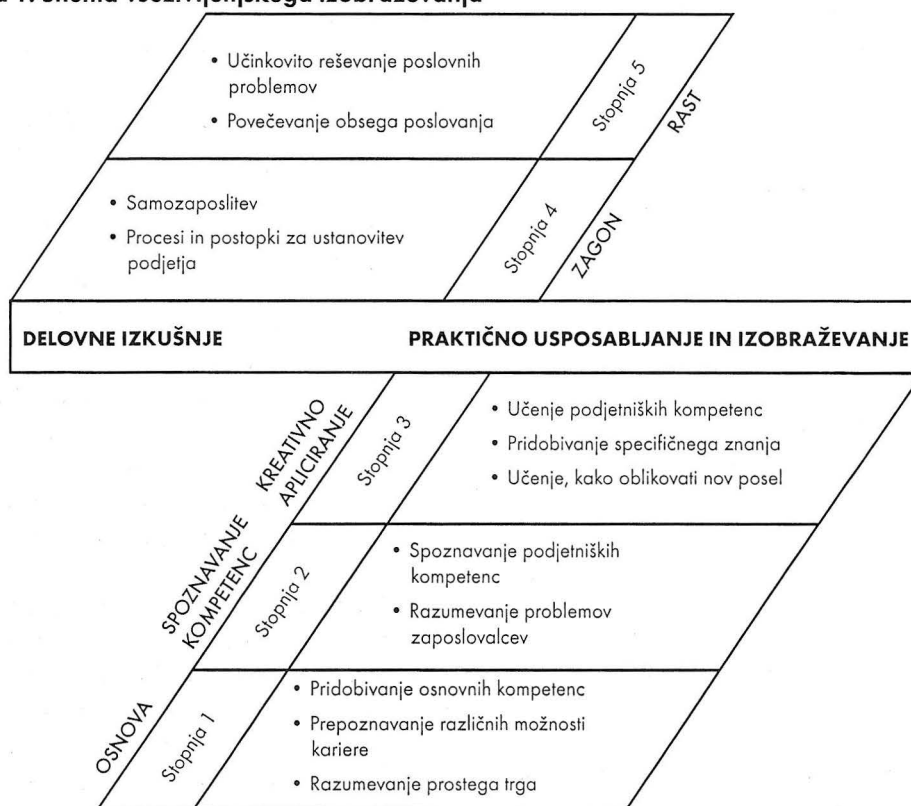
Vsekakor vodi izobraževanje za izkoriščanje priložnosti v katerikoli panogi k podjetniškemu načinu razmišljanja. Če študentje razmišljajo, kako izboljšati obstoječe ali nove poslovne ideje, to vodi k razvoju podjetnika, podjetja in socialnega okolja. Podjetništvo v malih kot tudi v velikih podjetjih se osredotoča na vprašanje *Kaj je lahko?* oziroma *Kaj bo?* Učijo se, kaj je potrebno, kaj manjka, kaj se spreminja in kakšni kupci bodo prišli v naslednjem obdobju.

Ideja Edvarda de Bona glede poučevanja kreativnosti in njihove aplikacije na področju podjetništva je, da se izobraževalci ne smejo osredotočiti zgolj na *kaj je* in *kaj je bilo*, temveč naj študente usposablja za to, kako opraviti delo (Entrepreneurship education organization, 2004).

Z izobraževanjem je potrebno pričeti zgodaj, tako da ima čim večje število posameznikov možnost, da se seznanijo s podjetništvom. Najbolje je pričeti že z učenci v osnovnih šolah, ga gojiti na vseh nadaljnjih stopnjah in tudi z odraslimi. Študijski proces mora biti izživ in mora oblikovati iskanje, prepoznavanje

Podjetnik se oblikuje skozi svoje učne izkušnje.

Slika 1: Shema vseživljenjskega izobraževanja

Vir: Entrepreneurship education organization, 2004.

in izkoriščanje poslovnih priložnosti.

Profesor A. Shapiro z Ohio State University je izjavil: »Podjetnik se ne rodi, ampak se oblikuje skozi svoje izkušnje v življenju.«

Podjetniki imajo skupne značilnosti, da prevzemajo tveganje in pričakujejo dobiček. Ni šole, ki bi lahko dala stopnjo podjetnik in bi bil že uspešen.

Izobraževanje pomaga podjetniku, da pridobi ustrezno kombinacijo znanja (komuniciranje, trženje, vodenje, finance), sposobnosti in spretnosti. Podjetniki se kalijo skozi izkušnje v poslovanju in izobraževanju. Izobraževanje pomaga podjetniku, da spozna, kako oblikovati in voditi posel, da pravočasno pridobi znanje in sposobnosti, potrebne za uspeh v lastnem poslu. Poučevanje podjetništva se razlikuje v osnovnih šolah, srednjih šolah,

oziroma na dodiplomskem in podiplomskem študiju, saj se predznanje slušateljev razlikuje. V vsakem primeru pa udeleženci pridobivajo izkušnje za podjetništvo.

PET STOPENJ VSEŽIVLJENJSKEGA PODJETNIŠKEGA IZOBRAŽEVANJA (Entrepreneurship education organization, 2004)

1. stopnja – osnovna stopnja se izvaja že v osnovnih in srednjih šolah. Slušatelji se seznanijo z osnovnimi pojmi, na primer, kaj pomeni imeti podjetje. Prva stopnja je namenjena spoznavanju osnov ekonomije, podjetništva kot

Tabela 1: Prikaz izvedb podjetniških delavnic po letih

šolsko leto	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004
Število izvedb	72	105	123	80
Število udeležениh	989	1333	1592	1012

Vir: Interno gradivo PCMG, 2005.

priložnosti za kariero in oblikovanju osnovnih sposobnosti za poslovanje na prostem trgu. Na tej stopnji je pomembno motivirati slušatelje za vseživljenjsko izobraževanje. V Sloveniji podjetje Sun že več let izvaja podjetniške delavnice v osnovnih šolah, kjer učenci oblikujejo poslovne ideje in razmišljajo o tem, kako jih udejaniti. Število delavnic in slušateljev je razvidno iz tabele 1.

2. stopnja – spoznavanje kompetenc. Dijaki se učijo poslovnega jezika in pogleda na poslovne probleme z vidika podjetnika. Pod-

robneje se spoznajo z vlogo podjetnika in lastnika. Podjetniške vsebine se izvajajo ločeno ali pa so vključene v vsebine drugih predmetov. Na primer problemi denarnih tokov se lahko rešujejo pri mate-

matiki, prodajne tehnike pa so lahko sestavni del predmetov s področja medosebne komunikacije.

3. stopnja – kreativno apliciranje. Tu se slušatelji usposablajo za zagon in poslovanje lastnega podjetja v smislu, da ne smejo biti presenečeni, če se pri poslovanju pojavijo težave. Običajno se tovrstne izkušnje posredujejo na krajših seminarjih. Slušatelji

proučujejo poslovne ideje in različne metode načrtovanja posla. Izdelujejo poslovne načrte. Na tej stopnji slušatelji poglobijo že prej pridobljeno znanje. Usposabljanje zaključijo s tekmovanjem med poslovnimi načrti. Študij se lahko odvija na dveletnih, triletnih in štiri-letnih študijskih programih.

4. stopnja – zagon in poslovanje podjetja. Ko podjetnik prične s poslom, pridobiva praktične izkušnje in potrebuje specifično pomoč pri realizaciji poslovne ideje. V javnih šolah naj bi del te funkcije prevzeli poslovni inkubatorji.

5. stopnja – rast. Vrsta izobraževalnih seminarjev lahko pomaga podjetniku pri prepoznavanju potencialnih problemov in kako jih pravočasno odpraviti.

PODJETNIŠKO IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

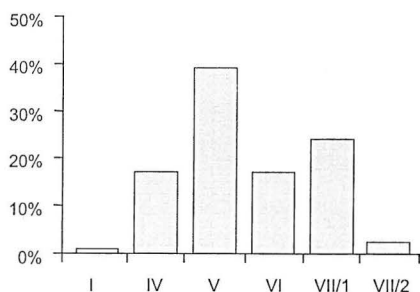
Podjetniki se v Sloveniji večinoma samoizobražujejo, temu sledijo druge oblike izobraževanja in svetovanja: specializirano izobraževanje za opravljanje dejavnosti, izobraževanje, povezano z licencami, pridobivanje izobraževalne stopnje oziroma izobraževanje na programih, kjer pridobijo državno listino (spričevalo), izobraževanje v okviru seminarjev in koriščenje svetovanja.

Prevladujoči tip slovenskega podjetnika je moški, star od 25 do 34 let, z najmanj srednješolsko izobrazbo, s prejemki v zgornji tretjini prebivalstva in zaposlen. Odstopanje je med moškimi, ki so se na podjetniško pot podali zaradi nuje in jih je največ v starostni

Podjetniki se večinoma samoizobražujejo.

Med odraslim slovenskim prebivalstvom se jih za podjetniško pot odloča največ takih, ki imajo več kot srednješolsko izobrazbo (5,68 %), takoj za njimi so srednješolsko izobraženi (5,27 %). Prevladujejo udeleženci s končano peto stopnjo izobrazbe. Delež tistih s končano šesto stopnjo je nižji glede na prejšnja leta, povečuje pa se delež tistih s končano sedmo stopnjo.

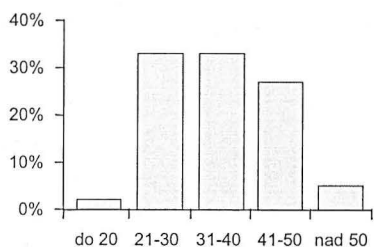
Graf 1: Izobrazbena struktura

skupini med 35. in 44. letom, ter med ženskami, ki so izkoristile podjetniško priložnost in prevladuje starostna skupina od 45 do 54 let (2,74 %), ki ji sledi skupina od 18 do 24 let (2,64 %). Pri analizi udeležencev izobraževanja na GEA Collegeu ugotavljamo, da prevladuje starostna skupina od 25 do 45 let. Primerjava s preteklimi leti kaže, da se starostna struktura na izobraževalnih oblikah spreminja. Še pred tremi leti je prevladovala struktura udeležencev, starih od 31 do 40 let, v zadnjem času pa se povečuje delež udeležencev, starih od 20 do 30 let.

Vzroke, zakaj so se posamezniki odločili za dodatno usposabljanje, smo preučevali tako, da je vsak izmed udeležencev med 15 trditvami, zakaj se je odločil za dodatno usposabljanje, izbral pet tistih, ki so vplivale na njegovo odločitev za udeležbo na usposabljanju. Najpogostejši odgovor, kar v 74 odstotkih je bil, da so se usposabljanja udeležili z namenom

Graf 2: Starost udeležencev v letih

pridobitve novega znanja, sledijo pa trditve izboljšati poslovanje, postati uspešen podjetnik, pridobiti nove ideje, lažje doseganje ciljev in biti uspešnejši v osebnem življenju. Bolj redki so bili odgovori, da želijo prodreti na nove trge, preprečiti nastanek problemov v poslovanju, spoznati dogajanja v svetu, utrjevati znanje, oziroma spoznati nove ljudi. 8 odstotkov jih je obkrožilo, da so se usposabljanja udeležili, ker so jim to ukazali drugi.

Anketirance smo vprašali tudi, zakaj menijo, da se nekateri podjetniki ne odločajo za usposabljanje. Na zastavljeno vprašanje so se anketiranci med desetimi pobudami odločali za tri. Kar 53 odstotkov jih je izbralo odgovor, da zato, ker menijo, da ne potrebujejo novega znanja, 51 odstotkov jih je kot razlog navedlo, da so zadovoljni z obstoječim znanjem. 47 odstotkov jih meni, da si ne znajo vzeti časa oziroma niso osveščeni, da je znanje ključ do uspeha. Dva anketiranca sta izpostavila problem denarnih sredstev za plačilo usposabljanja.

Na vprašanje *Na kakšen način bi želeli pridobivati novo znanje v prihodnje?* se izbrane možnosti bistveno ne razlikujejo od dosedanjega načina usposabljanja. 23 odstotkov anketirancev je obkrožilo možnost, da se bodo usposabljali na seminarjih, 20 odstotkov na predavanjih in na praktičnih usposabljanjih ter 14 odstotkov na strokovnih ekskurzijah. 11 odstotkov bi se jih usposabljalo na strokovnih posvetovanjih. Samo 6 odstotkov jih je izbralo kot možnost usposabljanja samoučenje doma in 2 odstotka dopisno svetovalno usposabljanje. V vrstici, ki je bila namenjena drugim predlogom, ni nihče vnesel podatka.

Podpora poslovanju v Sloveniji ponuja več organizacij, tako Gospodarska kot Obrtna zbornica ponujata svetovanje na svojih enotah pa tudi prek interneta. V Obrtni zbornici Slovenije (OZS) ocenjujejo, da je ves obrt-

Med podjetniki je še vedno prisotno prepričanje, da za uspeh znanje ni potrebno.

nozbornični sistem (OZS in območne obrtne zbornice) lani opravil okoli 51.000 svetovanj. Od tega je zgolj OZS prek svojega sistema CRM (Customer Related Management) dejansko dokumentirala nekaj več kot 23.000 svetovanj. Med temi je bilo največ svetovanj opravljenih na področju javnih pooblastil, in sicer na področju obrtnih dovoljenj, mojstrskih izpitov, nacionalne poklicne kvalifikacije, pridobitve statusa samostojnega podjetnika in prevoznitva, sledijo pa nasveti s področja davkov, delovnega prava, posameznih obrtnih sekcij in statusne ureditve (Kalacun, 2005). Med področji internetnega svetovanja prevladujejo davčno s 6.503 svetovanji, sledi pa področje delovnega prava s 3.911 svetovanji.

ZAKLJUČEK

Podjetniško izobraževanje je pomembno tako z vidika posameznika kot tudi z vidika skupnosti. Na podlagi raziskav ugotavljamo, da med podjetniki prevladujejo taki, ki imajo več kot srednješolsko izobrazbo, takoj za njimi pa so tisti s srednješolsko izobrazbo. Prevladujoč tip podjetnika je moški, star od 25 in 34 let. Primerjava s strukturo udeležencev kaže, da so udeleženci usposabljanj s podobno stopnjo izobrazbe in nekoliko starejši.

Med vzroki, zakaj so se udeležili izobraževanja, prevladujejo naslednji: zaradi pridobitve novega znanja, izboljšanja poslovanja oziroma, da bi bili uspešni v podjetništvu. Med vzroki, zakaj menijo, da se nekateri ne izobražujejo, pa prevladujejo: da ne potrebujejo novega znanja oziroma so zadovoljni z lastnim znanjem. V prihodnje se želijo usposabljati predvsem na seminarjih in praktičnih usposabljanjih.

Iz raziskave primarnih in sekundarnih podatkov je razvidno, da je potrebno podjetnike za podjetniško in vseživljenjsko izobraževanje sistemsko motivirati.

LITERATURA IN VIRI

- Barreto H. (1989). *The Entrepreneur Microeconomic Theory Disappearance and Explanation*. New York: Routledge, str. 1–69.
- Entrepreneurship education organization (2004). *Entrepreneurship Evreywhere*. <http://www.entre-ed.org>, privzeto 20. 2. 2005.
- European Commission, Statistical Office of the European Communities (2001). *Report of the Eurostat Task Force on Measuring Lifelong Learning*.
- Rebernik, M., Tominc, P., Glas, M., Širec Ranataša K. (2004). *Ugotovitve GEM Slovenija 2003*. <http://www.gemslovenia.org>, 20. 2. 2005
- Kalacun P. (2005). *Obrtniki vse bolj iščejo nasvete prek interneta*. <http://www.finance-on.net>, 18. 2. 2005
- Schumpeter, J. A. (1934). *The Theory of Economic Development*. Cambridge: Harvard University Press.
- Timmons, Jeffrey A. (1999). *America's Entrepreneurial Revolution, The Demise of Brontosaurus Capitalism*. Irwin: McGraw-Hill.
- Žižek J. (2000). *Podjetništvo v ekonomski teoriji*. V Glas M., Pšeničny, V., *Podjetništvo – izziv za 21. stoletje*. Ljubljana, Ministrstvo za malo gospodarstvo in turizem RS in GEA College, str. 21–36.